

244

Rákoskeresztúr – a főváros „távol-kelete”

A KELETI PÁLYAUDVAR mellett szálltam fel a buszra és több mint egy teljes órát utaztam Rákoskeresztúrig. Talán ezzel mentegethető nyelvbőlés, mert a XVII. kerületi tanácsnál azzal mutatkoztam be: Jónapot kívánok... Budapestről jöttem...

– Sose mentegetőzőn – nyugtatott meg a tanácselnök –, nem maga az egyetlen! Nemrég az új egészségház létesítésével kapcsolatos vitánk közben például a minisztérium egyik embere váltig bizonygatta, hogy Keresztúr már nem tartozik Nagy-Budapesthez.

Pedig hát Rákoskeresztúr Budapest – és minden erejével arra törekszik, hogy egyre inkább az legyen. Persze – erre a tanácson többször is figyelemztettek – azt egyáltalán nem szabad mondani, hogy Rákoskeresztúr! A kerület ugyanis nem Keresztúr, hanem Rákoscsaba, Rákoskert, Rákoshegy, Rákosliget – és Rákoskeresztúr. Az öt település együtt: a XVII. kerület, Budapest „távol-kelete”. A kerület széle, a maglódi útelágazás csakugyan a főváros távolkeleti határmegzgyéje: a lánchídi 0-kilométerkötől légvonalban 22 kilométerre van keletre.

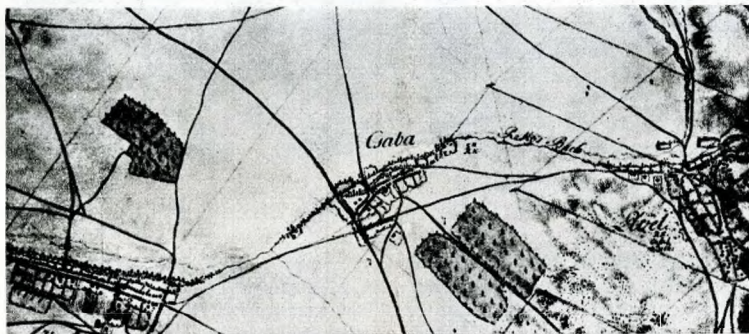
A XVII. kerület kerekén 62 négyzetkilométer. Hatalmas terület, nagyobb, mint jó egynéhány vidéki városunk. Ezen a területen, az öt Pest környéki községben, 1945-ben összesen 36 ezer ember élt. 1967-ben már több mint 60 ezer.

A HAJDANI RÁKOS-KÖZSÉGEKET, a mai XVII. kerületet sosem hozdotta tenyerén a jósors. Mikor megkérdeztem Kardos tanár urat, Kardos Béla bácsit, a kerület „történetét”, hogy milyen volt régen ez a vidék, azt felelte: hírhedten nyomorúságos. És hozzátette: panaszkodni éppen ma is lenne miért!

De hát panaszkodás helyett inkább dolgoznak a XVII. kerületiek. Ha azt mondom: erőfeszítéseket tesznek azért, hogy valóban és mindinkább Budapesthez tartozzanak – akkor ez nem csak pusztán amolyan „elbeszélő fordulat”. Egy figyelemre méltó adat a kerület statisztikájából: a XVII. kerület költségvetése 1950-ben 4 millió 92 ezer forint volt. 1967-ben: 40 millió 127 ezer forint.

De van itt más is. 1946 januári adat szerint az öt Rákos-községben mindössze 6 kilométer burkolt út volt. Jelenleg 44 km. (Persze ne szépítsünk: ez még mindig igen-igen kevés, és ezt nagyon is érzik az ősztől nyárig bokáig érő sárban evickélő XVII. kerületiek. Ma is csupán a kerület úthálózatának 20 százaléka burkolt!)

Ugyancsak 1946-os adat szerint a mai XVII. kerületben 63 kilométer víz- és 83 km villanyvezeték volt. A vízvezeték sajnos ma is elég hiányos, azzal együtt, hogy hossza már 120 km; de villany mindenhol van, 320 kilométer a kerület hálózata. 1946-ban

Rákoscsaba és Keresztúr látképe 1783-ból

mintegy 11 km-es szakaszon mindössze két autóbusz közlekedett, ma 59 kilométeren 60 autóbusz. Ennek ellenére a kerület egyik legeslegnagyobb gondja ma is még a közlekedés. Sőt mondhatnánk: a kerület tényleges, gyakorlati és nem csupán közigazgatási fővároshoz-tartozásának a közlekedés az egyik alapvető – és megoldatlan problémája.

Pedig a keresztúriak, csabaiak ősrégi „vándorlók”. Részint azért, mivel a falvak szlovák és német ajkú lakossága már eleve majd ezerkilométeres vándorút után vert gyökeret itt, az épülő Pest-Buda szomszédságában, a Rákos patak termékeny vidékén; másrészt azért, mert megélhetésük, jó és jobb létük – régen is, most is – naponta valóságos kis vándorút megtételére kényszeríti az itt élőket.

TÁGAS, LEVEGŐS VIDÉK a XVII. kerület. Mindenfelé jól megművelt földek, nagy zöldségeskertek. A főútvonalak mellett alacsony kis parasztházak, sok közülük nádfedeles vályogház. Csabán, Keresztúron még zsupfedél is akad.

Még harminc évvel ezelőtt hajnali kettő tájban keltek a Rákos-vidékiek. Nagy, fonott kosarakba került a keresztúri, csabai, ligeti zöldség, a gyümölcs, a tojás, a baromfi, és – szekéren vagy gyalogszerrel, ki hogy tehet – megindult a hajnali népvándorlás a pesti piacokra.

Ami azt illeti, a mindennapi vándorlás máig is tart. (Van egy urbanisztikai terminus technikus: bolygóváros; ez éppen ráillik a XVII. kerületre.) Persze a zöldséges-kosarak helyét javarészt akatáskák – az ifjabbaknál iskolatáskák – foglalták el! Hiába látni itt sok tágas kertet, szépen gondozott földeket, a kerületben főfoglalkozásképp földműveléssel ma már mindössze ötszázán foglalkoznak. A statisztika alapvető változást tanúsít: a Rákos-vidék uralkodóan mezőgazdasági jellege – sok más egyébbel egyetemben – már visszavonhatatlanul a múlté. A vándorlás helyi „népszokása” azonban nem lett a múlté! Nap mint nap, ha nem is

éjjel kettőkor, de korán reggel 27 ezer ember kel útra, – s tér haza esténként a belső kerületekből. A bejáróknak több mint 60 százaléka, 17 és fél ezer ember, ipari munkás. Nem véletlen az, hogyha megkérdezek tíz XVII. kerületi lakost, hogy mi a kerület fő-gondja, közülük kilencen bizonyosan azt mondják először: a közlekedés. (A tanácselnök szerint a tizedik megkérdezett is azért mond csak mást, mert valószínűleg nyugdíjas. A XVII. kerület csendes, nyaranta festői szépségű kis, kertes utcáiban több mint 6000 fővárosi nyugdíjas éldegél.)

A XVII. KERÜLETIEK joggal állítják: náluk a közlekedés nem kényelmi, hanem szinte létkérdés. S nem utolsó sorban: a főváros, Budapest, élő, eleven részévé „szervülésnek” is alapvető kérdése és feltétele a közlekedés.

A Tanácsháza tágas, új épület – a tanácselnöki dolgozószobában a vb-elnök fogadónapján már korán reggel előkerülnek a közlekedés fejlesztésének, a közművesítésnek, az új egészségháznak a tervei; tanácsstagok és a kerület egyszerű lakosai – a vb-elnök fogadónapjának vendégei – leginkább ezek iránt érdeklődnek. Egyáltalán: az új Tanácsháza, és mindaz, ami ott történik, vagy onnan indul ki a 62 négyzetkilométeres kerület valamely része felé, mintegy jelképe és megtestesítője mindannak, ami új, változás, fejlődés a XVII. kerületben. Ám az új, csupaüveg, modern tanácsháza mögött-mellett a keskeny kis utcácskák, girbe-görbe földutas falusi házsorok – a hajdani Vigyázó-kasztélytól felfelé a szlovák házak, lefelé a sváb-utcák – még elevenen őrzik a múltat.

Múlt. Ugyan miféle múltja lehet néhány szedett-vedett városmelléki – a gazdag úriporta mellé koldusként, reménykedve odagubbaszkodó – falucskának. Ha van is ilyen múlt, ki tud róla? Büszke, krónikás történelme csak a gazdag váraknak, vármegyéknek, rangban, vagyonban bővelkedőknek szokott lenni. Könyv, leírás, becses történeti dokumentum a

Rákos mentéről nem igen akad. De hát a múlt azért mégiscsak van!

Anonymus mester, III. Béla közismert-ismeretlen krónikása ugyan csak megbecsülte a vidéket. Szerinte „országlo-gyűlésre” őseinket Árpád is ide – a hatalmas kiterjedésű Rákos-mezőre – vezette a Csepel sziget felől. Ez persze lehet legenda is – ám a Rákos-patakparti hatalmas, vízben, legelőben gazdag mező kétségtelenül létezett. És az már történelmi tény, hogy 1286-ban megtartották itt az első rákosmezei országgyűlést, amelyet századokon át rákosmezei országgyűlések sora követett. 1308 november 17-én Rákosmezőn választották Róbert Károlyt Magyarország királyának. 1445 pünkösdjén Hunyadi János hívta össze Rákosmezejére a rendeket, rábírván a húzódozó urakat, hogy Albert halála után majd idősebb fiát, az akkor 5 esztendő Lászlót válasszák királlyá. Az 1497-i rákosi országgyűlésen a mezőszelelen hatalmas fatörzset állítottak fel, a fatörzsbe véres bárdot ütöttek, felette pedig esküvel fogadták: „ím, vessze fejét eképpen mind, ki közöttünk egyenletlenséget, viszályt szitni mer.” Talán ha az urak esküvésüket megtartják, nem indult volna innen elkeseredett harcára, alig 15 év múlva, Dózsa serege Cegléd felé. És még csak egyetlen történeti kuriózum Rákos-mezőről; 1911. november 4-én innen szállt fel az első magyar repülőgép.

A Rákos-vidék falvai közül kétségtelenül Rákoscsaba – régi nevén: Csaba-Rákos – a legrégebb. Neve 900 éves oklevélben is szerepel már, egy 1067-ben kelt oklevél szerint: „Péter comes a százdi monostornak adományozta másokkal együtt Gubach és Chaba Racusa helyeket.”

A Rákos-vidék híres földesura már a XV. században a Széchi család, de volt a község a Werbőczieké, Ujlakiaké, a Rádai családé is.

Külön etnikai érdekesség: a XIV. században Csehországból menekülő husziták települnek meg a Rákos mentén, Csabán és Keresztúron.

Hogy Csaba és Keresztúr – régi nevén: Pósarákos – a török időben is létezett, erről a híres török utazónak, Evlyva Cselebinck egy leírása tudósít. A tisztas muzulmán utazó ugyancsak megjegyezhette magának ezt a helyet, amiről így ír: „...Pestről észak-nyábra menvén Allahban bizakodva haladtunk Pest és Kecskemét közötti síkon... kelet felé menvén Csapa s Köröztös (Keresztúr) falun áthaladva szűk, mocsaras, átkos helyre értünk... a hitetlenek itt leshelyeket készítettek, hogy Allah szolgáit elfogják...”

A TÖRÖK HÓDOLTSÁG után Rákoskeresztúron mindössze egy(!) család maradt meg. A lakatlan területre aztán tervszerűen németeket,

később katolikus és evangélikus szlovákokat telepítettek. Egészen 1945-ig szinte kitapintható határvonalai voltak — különösen Keresztúron — a német, a szlovák és a magyar „körzeteknek”, település-részeknek.

De hát mindez a múlt, ugyancsak távoli múlt, ami vajmi kevésbé befolyásolja az öt település — az ősrégi és az újabb keletkezésű Rákos-falvak lakóinak életét. És ennek a mai Rákos menti életnek annyi gondja, baja, megoldatlan és megoldandó problémája van, hogy a még oly érdekes történelmi múltnak is fölébe kerekedik.

Korántsem szeretném kegyeletrombolással vádolni a mai XVII. kerületiek, de beszélgetéseink közben úgy éreztem: a Rákos-mezei országgyűlésnek egész dicsőséges, vérzivataros, zűrzavaros történelmi hagyatékát örömeist elcserélnék a kerület busz-útvonalait keresztező vasúti sorompók néhány közúti aluljárójáért, avagy azzal a központi gázvezetékekkel, amelynek Pécel felé haladva, végrehaladva majd Rákoskeresztúrt is be kell kötnie a főváros gázhálózatába.

ÉRDEKES DOLOG — mondják a keresztúriak —, hogy őseink 500–600 évvel ezelőtt is naponta jöttek-mentek Pest és az otthonuk között! Lokálpatrióta-szívet megdobogtató érzés lehet olyan helyen lakozni, amely település már fél-évezrede bolygóváros — még akkor is, ha ezt az urbanisztikai fogalmat alig egy-két éve ismerik. Ez nem bizonyít mást, mint hogy a Rákos-falvak gondjainak bajai régebbiek, mint az urbanisztika tudományága. De ha a Rákos-vidékek, a XVII. kerület 27 ezer mai „ingázójának” van is történelmi hagyomány — e hagyományt azért nem szükséges egyértelműen a haladó hagyományok közé sorolni!

Mert bizony nem más ez, mint nagy múltú — kényszerűség. Sokan dehogy is mennének Csepelre, Erzsébetre, vagy éppen a Fehérvári útra dolgozni, ha a kerület ipara munkát adna. De hát nemigen ad. Mint mondtuk, a lakosság foglalkozása megváltozott, 17 ezer munkás jár innen a gyárakba, szomszédos és távolabbi kerületekbe. Itt a kerületben mindössze egy komoly üzem, az Egyesült Vegyiművek — az 1941-ben alakult néhai Magyar Vegyiművek RT. utódja — működik.

A Vegyiművek átalakulása, fejlődése, korszerűsödése, a tervszerűtlenségtől az eredményességig, következetes tervszerűségig megtett küzdelmes útja külön monográfiát, de legalább részletes tanulmányt érdemelne. Igen tanulságos dolgozat lenne laikusoknak, hozzáértőknek egyaránt. Itt csupán annyit: 1956-ban a gyár mindössze 4 millió forint értékű exportot gyártott, 702 dolgozóval, 1966-ban: 1105-ös létszámmal 85 millió forint az export. 1956-ban a gyári átlagkereset 1297 forint volt. 1966-ban: 1958 forint.

Ezek az adatok, úgy hisszük, az iparszervezésben jártasnak még többet mondanak, mint a laikusoknak. Az azonban laikusnak és szakembernek egyaránt meglepő, hogy a kerület eme egyetlen nagy gyárában is igen-igen kevés XVII. kerületi dolgozik. Ők távolabbi kerületekbe járnak, hosszú hajnali vándorúton, s a távolabbi kerületekből ugyancsak hosszú hajnali vándorúton érkeznek ide, az Egyesült Vegyiművekbe dolgozni. Ez ugyan kissé meglepő lehet, de e meglepő s talán némileg logikátlanul ható tény igen érthető és logikus következménye, hogy reggelente nemcsak a Rákoskeresztúrról befelé, ha-

nem az oda kifelé tartó autóbuszok is — mint az illetékes szakemberek is megállapították — „minden tekintetben zsúfoltnak mondhatók”. De hát a minden tekintetben gyenge XVII. kerületi közlekedésről cikkünkben is — és hivatalosabb fórumokon is — már sok szó esett.

A „Dózsa” Művelődési Ház

VIGASZTALÓ AZ A TÉNY, hogy hamarosan új ipari nagyüzem épül a kerületben, a Hungarocamion javító-karbantartó üzeme. Az építkezés költségei a tervek szerint 110 millió forintot tesznek majd ki. A Cinkotai úton tervezett új üzem remélhetően a XVII. kerületi ipari szakmunkások részére is jó munkalehetőséget biztosít majd. Mindenesetre a XVII. kerületiek nemigen féltik a hangulatos, régi, szlovák, nádtetes házacskákkal ékes hagyományos városképüket az új üzem többemeletes, magasbatörő irodaépületé-

nek sziluett és illúzió-rombolásától. Hiszen már réges-rég feladták az idillikus, nagyváros melléki falusi élet illúzióit. Helyére új vágyalom került: a nagyvárossá, fővárossá-épülés, széplülés vágya. És hát ami azt illeti: ezt a kerületet sem ipari, sem korszerű lakás építkezéssel nem igen kényeztet-

te el sem a múlt, sem pedig a jelen. Úgy látszik, az a Lánchídtól légvonalban számított 22 kilométer a mindennapi gyakorlatban még csak megsokszorozódik, és nem a tanácselnök által említett minisztériumi ember az egyetlen, aki nemigen vette tudomásul, hogy a főváros XVII. kerülete — csakugyan a főváros mag.

De hát azért — ha a tanácselnök, Czitrón Lajos beszámolójának szavai szerint „hosszú harc után” is — épül a létfonosságú csatorna-hálózat, amelynek teljes elkészülése 1970-re várható, és ez még akkor is örvende-

A Hunyadi utcai Bartók-ház

Emléktábla a Bartók-ház falán

tes dolog, ha a munkálatok jelenleg még csak a X. kerület területén tartanak. A remélhetően XVII. kerület részére is gáz szolgáltató pécei vezetőket már említettük, ugyancsak az emlékeztető „helyrajzi” vitát kiváltó egészségházaat is, amelynek építkezése ugyan még nem indult meg — de azért felépülését a kerület lakói és közigazgatási vezetői egyaránt igen remélik.

KÜLÖNÖS KERÜLET ez a XVII. kerület! A városiasodás elemi akadályaival küszködik még, ugyanakkor micsoda meglepetéseket produkál! A rákosligeti Liszt Ferenc utca 52/a számú ház igazi meglepetés! Nem, — nem ritka értékes műemlék. Azaz: ritka értékes, csak éppen nem műemlék. Ellenkezőleg: a „legújabb kor emléke”. Itt, a — régi Akadémia — mai Liszt F. utca 52/a számú telken szinte teljesen társadalmi munkával felépült 1959 februárjában az első magyar Űrrakéta és Műhold Megfigyelő Állomás. Nem különös? Körös-körül nem működhet egy gáztűzhely sem, és a háziasszonyoknak gondot okoz, hogy mosogatás után milyen szükség-csatornába öntsék a szennyvizet. Az ember bokáig érő sárban tapos az utcákban és a házaknak csaknem egyharmada ma is vályogház, vagy nádfedeles. És köztüktől felépül — méghozzá társadalmi munkában — egy 29 méter magas és egy hét méteres kör-antenna. És elkészül a hozzátartozó elektromos-elektronikus laboratórium. Néhány száz méterrel távolabb még nemrég olyan régi iskola működött, amelyben 50 gyereket voltak kénytelenek megfelelő tanterem hiján egyszerre tanítani. Itt pedig — a Liszt Ferenc utca 52/a-ban, Horváth Tibor mérnök 1959. szeptember 13-án este rádiófigyelő berendezésén felfogta a holdra leszálló első szovjet űrrakéta jelzéseit, 1963. június 14-én, 11 óra 30 percor pedig ugyanitt magnóra rögzítették a világ első női űrhajósának, V. Tyereskovának a földre küldött üzenetét. A magnószalagot ma is őrzik az Asztronautikai Állomáson, és talán néhány évszázad múlva a Rákos-mező történetéhez, a viszálykodó nagyurak országgyűléseinek krónikája mellé ezt a dokumentumot is megőrzik majdani idők történései.

Az űrállomásra nagyon büszkék a XVII. kerületiek; talán annál is büszkébbek, mivel a statisztikák szerint 1939-ben még az itteni felnőtt-lakosság egyharmada — a Magyar Tudományos Akadémiától légvonalban alig 20 kilométernyire — teljes vagy csaknem teljes analfabéta volt.

EGYÉBKÉNT, HA MÁR ITT TARTUNK! A közlekedés és egyéb kommunális problémák mellett a XVII. kerületiek panaszlistáján előkelő helyet foglal el a kulturális ellátottság — helyesebben: ellátatlanság — is. A főútvalon mellett a kerület régi mozija hosszabb ideje bezárt kapukkal szomorkodik: a nézőtér mennyezete életveszélyes állapotban van. Helyette az új Dózsa kultúrházban játszik a mozi.

Ez a kultúrház s benne az ország egyik legrégebbi és legeredményesebben tevékenykedő Képzőművész Barátainak Köre — szintén joggal a kerület egyik büszkesége. De van itt más is, amire nemcsak egy pesti peremkerület, hanem talán a világ bármely nagyvárosa is büszke lenne!

Bartók Béla Csodálatos mandarinjának partitúráján, az utolsó lapok egyikén jól kivehető írással — Bartók kézírásával — ott áll: Keresztúr, — és a dátum: 1918. Bartók rákoskeresz-

túri éveinek emlékét talán az egykori lakóháza falán elhelyezett táblánál is hívebben őrzik azok a korszakalkotó művek, amelyeket részben, vagy egészében 1910 és 1919 között itt komponált. Itt, a kertes kis házban fejezte be feltehetően már a Kékszakállú herceg várát, az Allegro Barbarót követő zongoradarabokat és — mint egy levelében írja: szemét bántó gyér petróleumlámpa-fény mellett itt írja a Csodálatos mandarint is. Kodály, Reinitz Béla, Balázs Béla gyakran meglátogatják itt, és a rákoskeresztúri vándorszokáshoz alkalmazkodva innen jár be Bartók is hetente kétszer-háromszor Pestre, a Liszt Ferenc térre, hogy megtartsa a Zeneakadémián zongoraóráit. A mammut-művek mellett egy szerény kis apróság közvetlen rákoskeresztúri vonatkozást is őrzi Bartók életművében. A „Bartók Béla összegyűjtött írásai” című posthumus kiadvány 228. oldalán egy szlovák népdal található. Ezt a zeneszerző nem Szlovákiában, hanem itt — a rákoskeresztúri szlovákoktól gyűjtötte. A kottapélda fölött ez áll: énekelte Burger Zsuzsa. Rákoskeresztúr. 1915. A szép, melankólikus szlovák népdal szövegének fele érdekesképp magyar, másik fele szlovák, eképpen:

„Ültetem ibolyát,
Rozmaring mi vyosu,
Őzvegy embert vártam
Mladenec mi priosu”

Aki a művelődéstörténeti érdekességeket kedveli, az egyébként ma még csak igen-igen vázlatosan feltárt rákoskeresztúri Bartók-vonatkozásokon kívül is találhat néhány csemegét ebben a kerületben. Mint például az öreg rákoscsabai katolikus templom! Híres-nevezetes múlt századi esküvő színhelye volt ez a szerény kápolna. Jókai Mór és Laborfalvy Róza esküdtek itt egymásnak örök hűséget. A kis plébánia anyakönyve minden kétséget kizáróan őrzi mindmáig a nevezetes menyegző írásos dokumentumát — egy kis szépséghibával. A plébános úr ugyanis — ki tudja, kinek a kérésére — máig is jól felismerhetően, más színű tintát használva átjavította a születési évet, a ténylegesnél 4 esztendővel ifjabbá téve ily módon Jókai Mórné szül. Laborfalvy Rózát.

ITT ÉLT ÉS DOLGOZOTT, a XVII. kerületben Dési Huber István és sógora, Sugár Andor. Itt él ma is Rákoscsabán, Derkovits Gyula özvegye, itt írta meg híres Derkovits-könyvét, a „Mi ketten”-t. Egy idézet özv. Derkovitsné egy 1966 áprilisában kelt leveléből... „1940 augusztusában Gyula halála után költöztem ide Rákoscsabára... Mikor Derkovits Gyula 1929-ben a Dózsa-metszet-sorozatára készült, tanulmányozta a Dózsa-felkelés történetét... terepszemlére indult vonattal egész Isaszegig. 1929 tavaszán vele barángoltam én is itt, Rákosmezerein. A Keletiből vonattal jöttünk, aztán vissza gyalogosan. Nagyon tetszett neki a vidék, különösen a péceli dombos határ... egy kis vízfestményt is készített erről...”

EZT A LEVELET DERKOVITS-NÉ a XVII. kerületi tanács vb.-elnökének írta, a minapi látogatáskor mutatta meg nekem a tanácselnök ott, a XVII. kerületi tanács házában. Kérdezni akartam valamit tőle a levéllel kapcsolatban, de hirtelen a szavamba vágott az idegtépően erős, fülsértően felerősödő, már-már háborús emlékeket ébresztő zúgás, süvítés. Megnyugtattak: semmiség, csak a légvonalban egy ugrásnyira fekvő Feri-

hegyre száll le egy TU vagy Caravelle gép.

— Érdekes látvány ám ez a terület egy ilyen éppen leereszkedő repülőről nézve — mondta nem minden él nélkül a XVII. kerületi tanács elnöke. — Magasról szép, egységes térség, zölddebb, szürkébb foltokkal. Aztán hogy

kicsit lejjebb ereszkedünk, már pontosan látom: itt van Csaba, ott Keresztúr, itt a főút, a Cinkotai út, a Vegyiművek, még azt is sejtem, hol a Tanácsháza. És tudja: onnan felülről tényleg szakasztott úgy néz ki, mintha ez az egész simán-töretlenül összetartozna, egybefolyna-egybe-

forma Budapesttel. Aztán még lejjebb ereszkedik a gép, egészen leereszkedik, ide, a földre, a kerület határába — és akkor már látszik, hogy hát azért még egy és más elkélne ahhoz, hogy ne csak „a XVII. kerület” legyünk, hanem valóban Budapest Főváros XVII. kerületévé fejlődjünk.

A Vigyázó (volt Podmaniczky) kastély 1760 körüli barokk épülete

A római katolikus templom belseje (1740)

A rákoscsabai Halászkertben levő lengyel emlékmű (részlet). Siklós Péter felvételei

